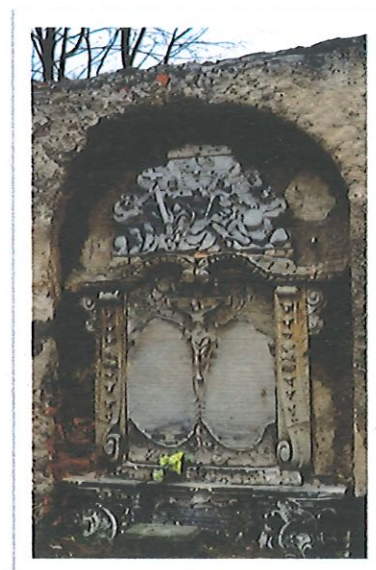

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA EPITAFIÓW I ZABYTKOWEGO MURU PRZY KOŚCIELE P.W. ŚW. MARCINA W SOSNÓWCE. OBIEKT Z POŁOWY XVII W.

PROGRAM KONSERWATORSKI.

RENOWACJA ZABYTKOWEGO MURU WRAZ Z EPITAFIAMI PRZY KOŚCIELE PW. ŚW. MARCINA W SOSNÓWCE.

Obiekt:	EPITAFIA I ZABYTKOWY MUR PRZY KOŚCIELE PW. ŚW. MARCINA W SOSNÓWCE.
Adres:	SOSNÓWKA 58-564 UL. ŚW. MARCINA.
Inwestor:	PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA I MATKI BOŻEJ OSTROBRAMSKIEJ W SOSNÓWCE.
Studium dokumentacji:	PROGRAM KONSERWATORSKI ORAZ OPRACOWANIE WYJŚCIOWE WYBRANE.
Autorzy opracowania:	MGR KOSMA JACKIEWICZ. MGR BOHDAN JACKIEWICZ.

mgr sztuki Bohdan Jackiewicz
uprawniony do programowania, wykonawstwa
prac konserwatorskich przy zabytkach
architektury i budownictwa.

PSOZ-Wr-WKZ/U-071/860/93
Zaświadczenie nr 16/93

WROCLAW 2022.

1. STRONA TYTUŁOWA.
2. DANE OGÓLNE.
3. HISTORIA OBIEKTU.
4. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA.
5. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU.
6. PROGRAM KONSERWATORSKI PŁYTY EPITAFIJNEJ RODZINY FRICH CHARLOTTE.
7. PROGRAM KONSERWATORSKI PŁYTY EPITAFIJNEJ. CHRISTIANA WOLFA.
8. PROGRAM KONSERWATORSKI PŁYTY EPITAFIJNEJ GEORGA KRUEMANNA.
9. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA RENOWACJI ZABYTKOWEGO MURU.
10. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA .
11. BIOGRAFIA.
12. ZAŁĄCZNIKI.

a- dyplom

b- zaświadczenia

c- uprawnienia

Ad.2. DANE OGÓLNE.

Czas powstania obiektu: XVI w.

Materiał i technika: budynek murowany na fundamentach kamiennych .

Właściciel: Parafia rzymsko-katolicka w Sosnówce.

Lokalizacja: Sosnówka.

Stadium projektu. Dokumentacja niniejsza obejmuje remont konserwatorski.

- muru wraz z epitafiami.

Ad.3. HISTORIA OBIEKTU.

Sosnówka to najdłuższa wieś Gminy Podgórzyn licząca 6 km charakteryzuje się również największą różnicą wzniesień, bo jej zabudowania leżą na wysokości od 370 – 720 m n. p.m. Tradycyjnie dzieli się na Sosnówkę Dolną leżącą w Kotlinie Jeleniogórskiej i Górną, która wspina się po zboczach wzniesień Pogórza Karkonoskiego. Pierwszy raz o Sosnówce wspomniano w rejestrze podatkowym biskupstwa wrocławskiego w 1305 r. ,drugi raz Sosnówka pojawiła się w roku 1318 w spisie parafii diecezji wrocławskiej, potwierdzającym istnienie kościoła. Od XIV wieku teren Sosnówki wchodził w skład majątku Schaffgotschów. W Sosnówce warto zatrzymać się przy dwóch znajdujących się tam kościoła. Pierwszy z nich to kościół pw. św. Marcina jest najstarszym wiejskim kościołem Kotliny Jeleniogórskiej. Budowla wzmiankowana w 1318 r. nie istnieje, ale na jej fundamentach wzniesiono późnobarokowy obiekt. We wnętrzu świątyni na uwagę zasługuje ołtarz Świętej Anny Samotrzeć. Kościół ten zwany jest cmentarnym, ponieważ otacza go stary nieużytkowany już cmentarz, na którym zachowało się kilka ciekawych płyt nagrobnych z XVIII wieku. Druga świątynia, pierwotnie ewangelicka to kościół pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej z roku 1812, dziś siedziba parafii katolickiej. W 2000 roku staraniem pastora Klausa Lobischa - syna ostatniego pastora niemieckiego, w ścianę kościoła wmurowana została tablica ku pamięci mieszkańców Sosnówki, którzy spoczęli na tutejszym cmentarzu w latach 1285 – 1946.

Ad.4. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA.

Przedmiotem planowanych prac jest pełna konserwacja zabytkowego muru i i eksponowanych na nim epitafiów piaskowcowych usytuowanych na murze przykościelnym pw. Św. Marcina w Sosnówce. Epitafia eksponowane w formie prostokątnych płyt inskrypcyjnych, wypełnionych dekoracjami ornamentalnymi i płaskorzeźbami figuralnymi w stylu barokowym.

Stan zachowania obiektów zły. W związku z tym przeprowadzić należy pełną konserwację obiektów, zabezpieczając epitafia przed dalszym niszczeniem , oraz zatrzymanie procesów niszczących obiekt. Podstawowym celem prac konserwatorskich będzie przywrócenie obiektom pełnych walorów estetycznych, z poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej.

Ad. 5. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU.

Epitafia wykonane metodą odkuwania w kamieniu jasno szarym i jasno-beżowym drobno- ziarnistym piaskowcu. Płaskorzeźby i płyty epitafijne wykonane zostały każda z jednolitego bloku kamienia. Sposób przedstawiania plastycznego obrazu i treści pokazanych na poszczególnych epitafiach jest charakterystyczny dla tego typu obiektów. Na płytach nie stwierdzono śladów polichromii ani żadnych warstw malarskich. Stan zachowania wszystkich płyt epitafijnych i płaskorzeźb umieszczonych na elewacji jest zły. Kamień z którego wykonano płyty epitafijne jest piaskowcem drobnoziarnistym, o barwie jasnoszarej- frakcji uziarnienia 0,3-0,16mm średnicy. Ziarna (obserwacja własna) wskazują słaby stopień obtłuczenia. W składzie mineralnym widoczny kwarc, skaień, spoiwo ilaste i inne. Struktura drobnoziarnista i równoziarnista, tekstura porowata bezładna. Płyty epitafijne, na skutek zmiennych warunków atmosferycznych, wilgotnościowych, uległy częściowej degradacji. Piaskowiec w wielu miejscach z widocznie osłabioną strukturą powierzchniową. Powierzchnia płyt kamiennych pokryta zabrudzeniami, czarną fałszywą patyną i wadliwymi uzupełnieniami. W dekoracji przestrzennej obiektów występują lokalne ubytki formy rzeźbiarskiej. Niszczenie struktury kamienia występujące w tych konkretnych obiektach, a objawiające się rozwarstwieniem części przypowierzchniowej, inicjowane było przez migracje i krystalizacje soli rozpuszczalnych w wodzie. Roztwory soli podciągane bezpośrednio z kitów i cementowych uzupełnień ,krystalizują się na granicy odparowywania i rozrywają.

Ad.6. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DOTYCZACY KAMIENNYCH EPITAFII RZEŻB I DETALU ARCHITEKTONICZNEGO EPITAFIUM RODZINY FUDLER.

Epitafium rodziny Fudler.

Styl: rokoko .

Czas powstania ; 1759 r.

Wymiary ; 345x 209.

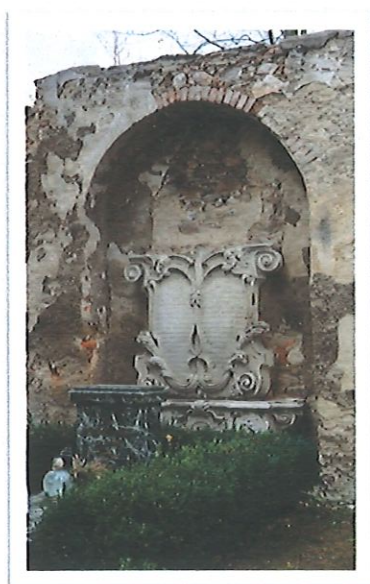
Autor : lokalny.

Materiał: piaskowiec.

Właściciel: parafia rzymskokatolicka w Sosnówce.

Data i nr. Rejestru : 25.I.1983. nr. 547/5.

Miejsce przechowywania : kościół pomocniczy św. Marcina w Sosnówce.

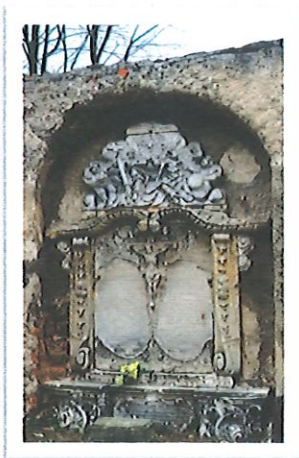
Stan zachowania epitafium przed konserwacją . Epitafium zniszczone z wieloma ubytkami i osłabioną strukturą powierzchniową kamienia . Miejscami widoczne wysolenia i zawilgocenia. Brak górnego fragmentu całości kompozycji. Otaczający mur osypujący się i osłabiony konstrukcyjnie.

PROGRAM KONSERWATORSKI DLA EPITAFIUM CHARLOTTEN.

1. Inwentaryzacja obiektu .
2. Rozpoznanie stabilności obiektu pod względem konstrukcyjnym.
3. Badania stratygraficzne .
4. Badania wilgotności i przyczyn zawilgocenia.
5. Badania stwierdzające stopień zasolenia obiektu (kamień , mur).
6. Usunięcie z powierzchni muru resztek zdeintegrowanych tynków.
7. Usunięcie z powierzchni piaskowca warstw przemalowań, zacierek i uzupełnień cementowych.
8. Wzmocnienie struktury kamienia poprzez zabieg impregnacji estrami kwasu Krzemowego.
9. Usunięcie cementowych kitów i betonowych uzupełnień.
10. Odsolenie piaskowca , kompresy z ligniny, metodę migracji soli do rozszerzonego środowiska.
11. Impregnacja wewnętrznej struktury kamienia Steinfestiger 300 firmy Remmers.
12. Oczyszczanie kamienia .
Oczyszczenie powierzchni kamienia epitafiów metodą chemiczną przy użyciu roztworu HF i zmywania gorącą wodą. Do czyszczenia użyć można także preparatów fabrycznych np. Alkutex
13. Uzupełnienie ubytków. Uzupełnienie ubytków piaskowca barwionymi w masie na kolor oryginalnego kamienia , zaprawami renowacyjnymi Restauriermörtel.
14. Wypełnienie drobnych pęknięć i rys w kamieniu żywicą epoksydową (iniekcja).
15. Izolacja pozioma obiektu zabezpieczająca kapilarne podciąganie wody po przez . wykonywanie **izolacji poziomych** odtwarzanych metodami mechanicznymi polegającymi na utworzeniu pasa izolacji przerywającego podciąganie kapilarne. Uzyskuje się to dzięki mechanicznej ingerencji w przekrój poprzeczny przegrody i założeniu w niej specjalnych przekładek, wykonanych najczęściej z laminatów z tworzyw sztucznych, pap bitumicznych, blach ze stali chromowo-niklowej lub specjalnych zapraw cementowych modyfikowanych polimerami, uniemożliwiających kapilarne podciąganie wilgoci.
16. Prace konserwatorskie estetyczne W razie konieczności scalenie kolorystyczne drobnych partii kamienia farbami laserunkowymi o spoiwie krzemianowym.
17. Impregnacja obiektu przy zastosowaniu preparatu Steinfestiger 300 firmy Remmers
18. Wykonanie zabiegu hydrofobizacji , przy zastosowaniu preparatu krzemoorganicznego SL.Firmy Remmers.
19. Przygotowanie i montaż rzeźb.
20. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania przed w trakcie i po zakończeniu prac.

Ad.7. PROGRAM KONSERWATORSKI DLA EPITAFIUM CHRYSTIANA WOLFA.

Epitafium Chrystiana Wolfa.

Epitafium : Chrystiana Wolfa +1756 i Anny Reginy Wolf + 1759.

Styl: rokoko.

Czas powstania :1759.

Autor : lokalny.

Wymiary: 345x200.

Materiał : szary piaskowiec.

Właściciel : parafia rzymskokatolicka w Sosnówce.

Stan: zły ,zniszczone atrybuty , konieczna interwencja konserwatorska.

Stan zachowania i potrzeby konserwatorskie.

Epitafium w stanie zachowania złym, liczne ubytki w rzeźbach, brak ręki u prawego aniołka , brak prawej ręki św. Heleny. Brak lewej ręki i atrybutu u drugiej postaci , zatarcie ostrości profili i rysunku na całej powierzchni epitafium.

Rzeźby alegoryczne i fig. Putt przechowywane na emporze w kościele .

Epitafium ku czci Chrystiana Wolfa /+ 1756/ i jego żony Anny Reginy Wolf /= 1759/.

Konstrukcja architektoniczna , symetryczna, dwudzielna tablica inskrypcyjna umieszczona w płytkiej ediuakuli, profilowany cokół. Tablice flankują dwa pilastry z kapitelami w formie zwoju ,przechodząca dołem w uszy. Na pilastrach dekoracyjny gzyms ,wygięty łuk, spięty w centrum herbem .Tablice inskrypcyjne rozdzielone wizerunkiem Ukrzyżowanego , w tle główki puttów , u dołu ornament z koguciego grzebienia . W zwieńczeniu Trojca św. tronująca wśród obłoków z główkami puttów , oraz 5 pełnoplastycznych rzeźb , na gzymsie – dwie siedzące putta , na cokole – po lewej św. Helena z krzyżem, w środku leżąca Venitas z czaszką , a po prawej święta bez atrybutu. Napisy: Her / ruhrt i Seinem Erloeser/derVeyl. Hoohn Wohlgearbte herr Christian Wolf /hooch Krichsgraeff Schaffgotschicher//...bis verwoster wohlverdienter Tor –stecher des Evange Bethausesu handelsman in Mieder Seidorfgeb. An. 1686d. 12 Jan./An 1739 wurde er von hochreichchsgruest herrlich/zum/.

Stan zachowania obiektu przed konserwacją .Fragment epitafium Chrystiana Wolfa.

Stan zachowania obiektu przed konserwacją . Widoczny na zdjęciu zniszczony zabytkowy XVIII w. mur, widoczne odpadające wtórne warstwy cementowych tynków.

Program konserwatorski.

1. Badania. Wskazane wykonanie badań petrograficznych i przeprowadzenie analizy ilościowej oraz jakościowej soli rozpuszczalnych w wodzie, znajdujących się w strukturze kamienia.

2. Oczyszczanie. Wstępne odcyszczanie powierzchni kamienia. W pierwszej kolejności zostaną usunięte luźne zabrudzenia i miejscowe skażenia biologiczne. Mechaniczne usunięcie uzupełnień cementowych. Dobór odpowiedniej metody usuwania wadliwych uzupełnień należy określić po wykonaniu prób na poszczególnych obiektach. Dalsze odcyszczanie kamienia z zabrudzeń i sztucznej patyny powinno być wykonywane przy użyciu pary wodnej oraz pasty opartej na chlorku wodoru.

3. Profilaktyczna dezynfekcja. Do usuwania zabrudzeń mikrobiologicznych proponuje się użycie pasty BFA.

4. Odsalanie elementów kamiennych metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska. Zabiegi zostaną wykonane przy użyciu kompresów z ligniny. Zabieg odsalania będzie przeprowadzony tylko na tych płytach epitafijnych, które są odcięte od źródeł zasolenia.

5. Kotwy. Usunięcie korodujących kotew montażowych i wymiana na kotwy ze stali nierdzewnej.

6. Uzupełnianie ubytków kamienia.

Naprawa powierzchni płyt epitafijnych powstałych na skutek korozji warstw kamienia, jej kruszenia i stopniowego złuszczenia się oraz uszkodzeń mechanicznych, odprysków i odłamań. Zastosować należy kity wielowarstwowe, mineralne, barwione w masie w kolorze przygotowywanym in situ, dostosowywanym do oryginału i otoczenia.

7. Wstępne wzmacnianie. Wykonanie prac ma na celu zabezpieczenie osłabionych elementów i przywrócenie pierwotnej wytrzymałości kamienia. Osłabione partie piaskowca wzmocnić przy pomocy preparatu Steinfestiger OH. Zabiegi będą miały na celu powierzchniowe wzmocnienie struktury na tyle, aby umożliwić bezpieczne odcyszczanie powierzchni kamienia.

8. Impregnacja strukturalna kamienia przy użyciu preparatu krzemooorganicznego. Impregnacja zostanie wykonana poprzez powielanie, aż do nasycenia się struktury kamienia. W przypadku niewystarczającej konsolidacji kamienia zabieg ten zostanie powtórzony, aż do zadowalających efektów. Wykonywanie zastrzyków iniekcyjnych w pęknięcia bloków kamiennych.

9. Izolacja pozioma obiektu zabezpieczająca kapilarne podciąganie wody po przez wykonywanie izolacji poziomych odtwarzanych metodami mechanicznymi polegającymi na utworzeniu pasa izolacji przerywającego podciąganie kapilarne. Uzyskuje się to dzięki mechanicznej ingerencji w przekrój poprzeczny przegrody i założeniu w niej specjalnych przekładek, wykonanych najczęściej z laminatów z tworzyw sztucznych, pap bitumicznych, blach ze stali chromowo-niklowej lub specjalnych zapraw cementowych modyfikowanych polimerami, uniemożliwiających kapilarne podciąganie wilgoci.

10. Scalanie kolorystyczne – unifikacja Scalenie kolorystyczne po oczyszczeniu kamienia w przypadku pojawiających się nieznacznych przebarwień. Różnice kolorystyczne uzupełnień należy zniwelować przeprowadzając lokalnie unifikację kolorystyczną miejsc trwale przebarwionych, farbami krzemianowymi - Lasur .

10. Hydrofobizacja.

Hydrofobizacja kamienia polegająca na zabezpieczeniu przed bezpośrednim działaniem wody opadowej i nadmiernej wilgoci w powietrzu.

Zakres i intensywność hydrofobizacji należy dobrać indywidualnie do poszczególnych partii kamienia. Proponowany preparat do hydrofobizacji to Fucosil firmy Remmers.

11. Dokumentacja. Wykonanie dokumentacji pisemnej i fotograficznej zgodnie z obowiązującym schematem dokumentacji konserwatorskiej.

Rzeźba – Vanitas z epitafium małżeństwa Wolf .

Czas powstania : I połowa XVIII.

Wymiary: 70cm.

Styl: późny barok.

półleżąca postać kobiety , opierająca się prawym łokciem o podłoże , dłoń prawej ręki oparta na trupiej czaszce , w lewej zgiętej ręce pochodnia, nogi skrzyżowane spowite w luźne silnie pofałdowane szaty. Korpus postaci silnie odgięty od podłoża , na głowie chusta , spod której widać utrefione włosy.

Rzeźba w 1990r poddana konserwacji zachowawczej na PWSP na wydziale konserwacji zabytków w Nysie , pod nadzorem wykładowcy Bohdana Jackiewicza i Prof. Mirosława Przyłęckiego.

Rzeźba : Alegoria Nadziei.

Czs powstania XVIIIw.
Styl: późny barok.
Wymiary : 105cm.
Materiał : piaskowiec.
Autor : lokalny.

Miejsce przechowywania : kościół pomocniczy św. Marcina w Sosnówce.

Postać kobieca stojąca w silnym kontrapoście , prawa noga wysunięta w przód . Postać krępa , silnie zbudowana , głowa osadzona na długiej masywnej szyi, twarz zwrócona ku gorze ,głowa odkryta z długimi włosami spływającymi w puklach na ramiona . Prawa ręka zgięta , dłoń leży na sercu. Szaty luźnie sfałdowane.

Brak lewej ręki , całość rzeźby zniszczona poobijana.

Rzeźba w 1990r poddana konserwacji zachowawczej na WSP W Opolu na wydziale konserwacji zabytków w Nysie , pod nadzorem wykładowcy Bohdana Jackiewicza i Prof. Mirosława Przełęckiego.

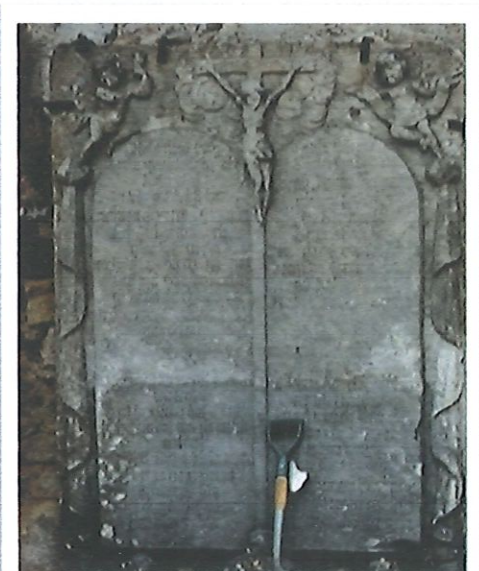
Rzeźby po wstępnej konserwacji , której zadaniem było powstrzymanie procesu dalszej degradacji struktury kamienia.

Ad.8. PROGRAM KONSERWATORSKI DLA EPITAFIUM GEORGA KRUEMANN

Epitafium Georga Kruemanna.

Epitafium Georga Kruemanna 1720 i jego żony Muerthy/+1720.
Wymiary 183x125.
Czas powstania ok. 1720.
Styl : barok.
Materiał: szary piaskowiec.
Stan zachowania : zły nieczytelny w znacznym stopniu napisy inskrypcyjne wymyte; drobne uszkodzenia elementów rzeźbiarskich , ogólne zatarcie rysunku.

Stan zachowania obiektu przed konserwacją .

Dwudzielna tablica inskrypcyjna w formie otwartej księgi, o kartach zakończonych półkoliście ,karty odziela wąski , wypukły pasek . U szczytu, między dwoma łukami kart ukrzyżowany Chrystus , na tle skłębionych obłoków ; po obu jego stronach ,zwrócone ku niemu lecoące putta z dużymi głowami i banderolami ; u dołu podobne putta podtrzymują księgę; po obu stronach księgi , zwisająca sfałdowana kotara ; napisy : Untem einem Stein.....

/Joann Georg Kruemann geb. 1649. Starb Anno 1720 den 19 Septembe.

Frau Muertha geb. Bandtin/ von Hernsdorf/geb.1651 starb 1720 den 9.../

Program konserwatorski.

1. Dokumentacja: fotograficzna i opisowa obiektu.

2. Oczyszczanie kamiennych płyt. W ramach prac konserwatorskich przewiduje się w pierwszej kolejności usunąć , metodą mechaniczną wszystkie pozostałości po wcześniejszych pracach naprawczych jak np. kity, zacierki cementowe.

Do najważniejszych etapów konserwacji należy oczyszczenie powierzchni kamienia.

Działania te należy poprzedzić wstępnym zabezpieczeniem kamienia, głównie w miejscach o daleko posuniętym procesie dezintegracji strukturalnej. Prace te należy przeprowadzić lokalnie, przez nasączenie środkiem wzmacniającym.

Wszystkie powierzchnie kamienne zostaną oczyszczone z nawarstwień głównie metodą zwaną CP, następnie splukane wodą pod lekkim ciśnieniem. Metoda ta od szeregu lat jest stosowana w tego rodzaju pracach przy obiektach zabytkowych. Proponuje się, w razie konieczności, zastosować również metody chemiczne w połączeniu z wodą i z ręcznym doczyszczaniem. W wyjątkowych wypadkach miejscowo do doczyszczania dopuszcza się użycie rozcieńzonego kwasu fluorowodorowego.

3. Odsalanie kamienia .Następnym zabiegiem rzutującym na trwałość prac konserwatorskich powinno być odsolenie kamieniarki , szczególnie cokołu.

Odsolenie najlepiej wykonać metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska. W przypadku wysokiego stopnia zasolenia kamienia , należy przeprowadzić odsolenie wielokrotnie w kilkutygodniowych odstępach.

4. Dezynfekcja. Ważnym zabiegiem profilaktycznym będzie zniszczenie mikroflory w postaci mchów i glonów znajdujących siedlisko w zacienionych miejscach budynku. W tym celu należy zastosować jeden z firmowych preparatów chemicznych dostępnych na rynku.

5. Uzupełnienia- rekonstrukcja formy Zakres konserwacji estetycznej obejmuje głównie rekonstrukcję formy. Przewiduje się w miejscach rozległych i głębokich ubytków zastosować tzw. metodę taszlowania polegającą na uzupełnieniu tym samym materiałem kamiennym. Dopasowane taszle osadzić w ubytkach trwale ,łącząc z oryginałem żywicą epoksydową . Konieczne są dodatkowe wzmocnienia z prętów metalowych nierdzewnych. . Forma i sposób obróbki powierzchni winny upodabniać rekonstrukcje do oryginału. Wszystkie płytkie ubytki należy wypełnić kitem mineralnym barwionymi w masie .Przewiduje się również zastosowanie kitów mineralnych firmowych. Miejsca przeznaczone do wypełnień kitem powinny wcześniej być wzmocnione konstrukcją z drutu nierdzewnego tzw. „pajęczkami". Kity barwione w masie nanosić warstwowo i do czasu pełnego ich utwardzenia utrzymywać w stanie wilgotności. Powierzchnie wszystkich uzupełnień powinny mieć nadaną fakturę zbliżoną do oryginalnej.

6. Scalanie kolorystyczne.

Tam gdzie to będzie konieczne przewiduje się retusze kolorystyczne kitów i taszli. Powierzchnia spoin powinna być tak opracowana aby nie odróżniała się od otoczenia.

7. Wzmacnianie.

Cała struktura kamienia powinna zostać nasączona środkiem impregnująco - wzmacniającym o właściwościach hydrofobowych. Preparat nanosić najlepiej pędzlem kilkakrotnie aż do stanu pełnego wysycenia.

8. Hydrofobizacja.

Wszystkie elementy kamienne poddać hydrofobizacji ,stosując preparat Funkosil SL.

PROGRAM KONSERWATORSKI DLA EPITAFIÓW I ZABYTKOWEGO MURU PRZY KOŚCIELE PW. ŚW. MARCINA W SOSNÓWCE.

Ad.9. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA RENOWACJI ZABYTKOWEGO MURU.

Cel opracowania.

Celem niniejszego opracowania jest remont konserwatorski zabytkowego muru wraz z epitafiami obejmujący swym zakresem , elewacje tynkowane, obróbki przeciw-wodne , izolacje przeciw-wilgociowe , oraz ukształtowanie przyległego terenu -muru. Punktem wyjścia przyjętej technologii musi być pierwotny wyraz estetyczny budowli. Planowany zakres prac w znacznej mierze powinien się ograniczyć głównie do konserwacji technicznej (zachowawczej) z poszerzonym zakresem prac estetycznych. Obiekt znajduje się przy budynku kościoła parafialnego w Sosnowce przy ulicy Kościelnej 5, na działce o numerze geodezyjnym 2992/1,. Działka objęta opracowaniem stanowi własność parafialną, położona w odległości około 100-150 m na wschód od centralnie usytuowanego placu przed dużym kościołem parafialnym pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej. Zabudowa otaczająca , mieszkalna jednorodzinna .

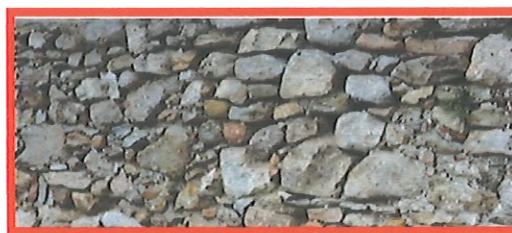
Mur od strony ul. Kościelnej stan zachowania przed konserwacją 2021r. Przewidywany (zaznaczony na czerwono) obszar powierzchni muru dla zastosowania iniekcji grawitacyjnej w odstępach, co 12 cm o kącie nachylenia ok. 30 stopni; średnica otworów powinna wynosić 25 - 30 mm. Mur należy nasączać na drodze iniekcji , preparatem krzemionkująco - hydrofobizującym (Kiesol), stale podając świeże porcje, aż ściana wchłonie całą konieczną ilość. Proponowany zabieg należy przeprowadzić z dwóch stron muru ,15cm. nad poziomem gruntu.

Mur od strony kościoła stan przed konserwacją 2021r.

Odkrywka naturalna pokazująca historyczny ,pierwotny charakter struktury muru.

Fragment muru i bramy wjazdowej i widoczna struktura budowy muru (kamień).

Program konserwatorski dla zabytkowego muru.

1. Wstępna dezynfekcja powierzchni muru.

Zabieg niszczenia drobnoustrojów należy wykonać w miejscach wzrostu drobnoustrojów przesycając starannie warstwy powierzchniowe muru na głębokość kilku centymetrów preparatem biobójczym np. Algat lub 2,0% roztworem wodnym Preventolu R-BO lub produktem fabrycznego (np. Remmers); o skuteczności nie niższej niż wyżej wymienione. Na zakończenie prac cały obiekt zabezpieczyć 0,5-1% roztworem Lichenichida 264). Szczególną uwagę należy zwrócić na usunięcie pozostałości (m.in.korzenie) wyższej roślinności zielnej.Powierzchnie tynku należy ostukać w poszukiwaniu pustek świadczących o odspojeniu się wyprawy tynkarskiej od muru.

2. Usuwanie tynków.

Partie zniszczone tynków usunąć metodami mechanicznymi (skuwanie).

3. Oczyszczenie .

Oczyszczenie powierzchni muru ceglanego i kamiennego z powierzchniowych zabrudzeń . Partie zniszczone, osypujące się należy usunąć.

4. Odsalanie.

Odsolenie silnie zasolonych fragmentów muru.

W związku z występowaniem wykwitów soli na powierzchni pojedynczych cegieł należy przeprowadzić odsalania w wytypowanych miejscach. Rozpuszczalne w wodzie sole są jednym z najgroźniejszych czynników niszczących mury ceglane.

Proponuje się zastosowanie okładuodu odsalającego z pulpy celulozowej.

5. Uzupelnienie ubytków w zaprawach spoinujących muru.

W zaprawie wapiennej spoinującej mur ceglany powstały liczne ubytki. Do uzupełnienia tych ubytków należy zastosować materiał o składzie i właściwościach analogicznych do oryginału. Proponowane są alternatywnie dwie zaprawy: o spoiwie wapiennym lub zaprawę wapienną z trasem (czas kapilarnego wznoszenia wody do 5 cm ok. 15' oraz nasiąkliwość w granicach 16%,wytrzymałość mechaniczna nie wyższa niż 5Mpa).

6. Przemurowania i prace murarskie.

Prace murarskie należy wykonywać tradycyjnymi metodami murarskimi na zaprawach wapienno-trasowych. W miejscach, gdzie zidentyfikowane zostaną znaczne osłabienia w strukturze muru zaleca się wykonanie przemurowań . W partiach, gdzie cegły będą częściowo obluzowane lub znacznie zdeintegrowane, należy dokonać ich miejscowych przemurowań. Do przemurowań należy zastosować materiały o podobnych parametrach fizykomechanicznych (Werksteinmörtel)i zaprawy firmy Remmers. Głębokie ubytki tynku należy wypełnić zaprawą mineralną z wypełniaczem z piasku, opartą o spoiwo wapienno – trasowe Tubag TKP Partie muru odsłonięte do gołej cegły należy wcześniej przygotować nanosząc obrzutkę wstępną - zaprawa podkładowa Tubag TKP. 61 przeznaczona do wypełniania szczelin, szczególnie w przypadku wymiany cegieł. Powierzchnię tynku należy kształtować tak, aby jej faktura była zbliżona do powierzchni naprawianego tynku. Scalenie uzupełnień i wypełnienie spękań i szczelin poprzez naniesienie drobnoziarnistej zaprawy cienkowarstwowej, opartej na spoiwie wapiennym, dobrane odpowiednio pod względem właściwości podobnych do uzupełnianego tynku.. Dopuszcza się także wykonanie obrzutki zacieranej na gładko zaprawą po całej powierzchni elewacji.

7. Rekonstrukcja i zabezpieczenie korony muru.

Korony murów należy zrekonstruować używając do tego celu odpowiednio dobranej cegły. W obrębie murów należy zastosować cegłę porowatą w której woda na drodze kapilarnej przemieszcza się szybko. Można do tego celu wykorzystać oryginalne cegły, po ich odsoleniu, na tak zrekonstruowany mur należy położyć warstwę izolacyjną, a na niej czapę z cegły niskiej nasiąkliwości

Do przemurowań zastosować materiał o składzie i właściwościach analogicznych do oryginału. Proponowane są alternatywnie dwie zaprawy o spoiwie wapiennym lub zaprawa wapienna z trasem oraz cegła dobrana pod względem właściwości (wytrzymałość, nasiąkliwość oraz szybkość kapilarnego wznoszenia wody, jak powyżej). Końcowym etapem prac będzie montaż dachówki ceramicznej, płaskiej gotyckiej.

8. Stolarka - elementy konstrukcji nośnej, pod montaż dachówki na koronie muru.

- przygotowanie podłoża ,pod montaż stolarki (membrana paroprzepuszczalna)
- montaż murlaty (belki bazowej , belki okapowej i wsporników ,
(daszek ma wystawać poza mur).
- montaż krokwi,
- montaż kontrłat i łat,
- montaż dachówki na wkręty, górna krawędź dachu zostanie zabezpieczona obróbką blacharską.

9. Izolacja pozioma muru, 23mb.

Na odpowiednio zaplanowanym poziomie należy, wywiercić w murze rząd otworów. Dla iniekcji grawitacyjnej w odstępach, co 12 cm o kącie nachylenia ok. 30 stopni; średnica otworów powinna wynosić 25 - 30 mm.

Dla iniekcji ciśnieniowej - otwory o średnicy 13 mm. Mur należy nasączać na drodze iniekcji, preparatem krzemionkująco - hydrofobizującym (Kiesol), stale podając świeże porcje, aż ściana wchłonie całą konieczną ilość. Gdy mur zostanie nasycony środkiem iniekcyjnym, należy wykonane wcześniej otwory zasklepić wchodzącą w skład systemu zaprawą Bohrlochsuspension o doskonałej rozplywności, wysokiej porowatości i odporności na siarczany.

10. Gruntowanie powierzchni tynku po wykonanych pracach naprawczych i uzupełniających preparatem odpowiednim do stosowanej farby.

11. Malowanie powierzchni tynku farbą o odpowiedniej wysokiej paroprzepuszczalności (farby wapienne, silikatowe etc.)

12. Dezynfekcja końcowa.

W celu zabezpieczenia obiektu przed korozją biologiczną należy przeprowadzić całościową dezynfekcję z zastosowaniem 0,5-1 % roztworu Lichenicida.

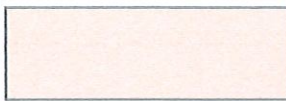
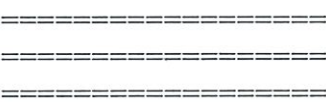

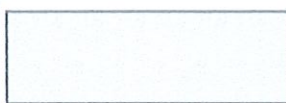

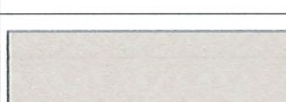
13. Gruntowanie powierzchni tynku po wykonanych pracach naprawczych i uzupełniających preparatem odpowiednim do stosowanej farby.

14. Malowanie powierzchni tynku farbą o odpowiedniej wysokiej paroprzepuszczalności (farby wapienne, silikatowe etc.).

Proponowane zaprawy:

- a)- KFP Tubag ,spoiwo wapienno – trasowe;
- a)- VSP wta (Tubag), obrzutka wstępna do 50% powierzchni;
- b)- TKP wta (Tubag), tynk podkładowy renowacyjny na bazie wapna trasowego;
- c)- TKS wta (Tubag), tynk nawierzchniowy na bazie wapna trasowego;
- d)- TKP. 61 , mineralna zaprawa podkładowa Tubag stosowana do obrzutki wstępnej, zaprawa wypełniająca i iniekcyjna.

Zestawienie graficzne zachowanych warstw tynków elewacji muru od strony cmentarza przy kościele pw. Św. Marcina w Sosnówce.

Lp.	Oznaczenie graficzne	Opis.	Faza chronologiczna	Datowanie	Barwa
1		Mur z kamienia.	XVI		
2		Fuga wapienna pierwotna.	XVI		
3		Zaprawa wapienna pierwotna	XVI	1789	
4		Zaprawa wap - cem wtórna.	XX	1989	
5		Obrzutka cementowa tzw."baranek".	XX	1989	

Renowacja elewacji muru od strony cmentarza.

Mur ekspozycyjny na którym zamontowane zostały barokowe epitafia.

Długość muru 20mb wysokość od 300cm do 450cm zbudowany z kamienia i czasami fragmentów gotyckiej cegły . Otynkowany zaprawami cementowi wapiennymi, stan zły . Od strony kościoła znajduje się 5 edykuli , wnek w których zachowały się jeszcze trzy zdobione rzeźbami i płaskorzeźbami epitafia . Mur należy oczyścić z przypadkowych wtórnych wypraw tynkarskich ,

wzmocnić strukturę materiału z którego został zbudowany a następnie zgodnie z obowiązującą technologią założyć jedną warstwę szczepną i dwie warstwy tynków renowacyjnych. Prace należy wykonać po jednej ze stron muru tj. od strony kościoła. W miarę możliwości zakłada się uratowanie i zachowanie jak największej powierzchni tynków oryginalnych. Partie tynków odspojonych, silnie zasolonych i zmurszałych , zakłada się usunąć. Pozostała powierzchnia tynków będzie podlegała miejscowej renowacji. Proponuje się podjęcie działań zróżnicowanych i dostosowanych do stopnia destruktu poszczególnych fragmentów, stosując zasadę usuwania tynków powyżej widocznej granicy wysolenia. Również wszystkie liczne cementowe naprawy należy wykuć i usunąć. Z powierzchni tynków nieprzeznaczonych do skucia, metodą mechaniczną i chemiczną należy usunąć powłoki malarskie i zacierki, a także wtórne uzupełnienia. . Partie tynków dobrze zachowanych , a w szczególności tynki oryginalne , należy poddać lokalnym naprawom polegającym na oczyszczeniu, podklejeniu odspojonych fragmentów zaprawkami mineralnymi, wzmocnieniu strukturalnym preparatem zawierającym tetraetoksylan .

Renowacja muru od strony ul. Kościelnej.

Odsłonić i oczyścić strukturę kamienia na całej powierzchni muru od strony ulicy Kościelnej w celu przywrócenia historycznego charakteru obiektu. Mur od strony ulicy oczyścić z wtórnych tynków i wyeksponować kamień zgodnie z pierwotnym założeniem. Po przeprowadzonych pracach naprawczych, należy zamontować nowe pokrycie muru dachówką ceramiczną, z jednostronnym spadem w kierunku ulicy,

Zalecenia technologiczne i materiałowe przy remoncie muru i konserwacji epitafiów. Uwagi ogólne : materiały użyte do budowy powinny posiadać aktualne atesty i aprobaty techniczne ITB, znak B dopuszczający do obrotu materiałami budowlanymi. Wszelkie roboty budowlane i instalacyjne należy wykonywać pod nadzorem osoby uprawnionej do kierowania danym zakresem robót, zgodnie z zasadami sztuki konserwatorskiej i budowlanej, przestrzegając przepisów BHP.

1. Zakres robót i kolejność realizacji - roboty budowlano-konserwatorskich.
2. Teren inwestycji - teren zagospodarowany istniejącym budynkiem kościoła, oraz jego otoczeniem.
3. Elementy zagospodarowania terenu mogące spowodować zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi - nie występują
4. Zagrożenia mogące wystąpić podczas robót budowlanych: - ryzyko upadku pracownika z wysokości - ryzyko wypadku podczas prac z maszynami budowlanymi - ryzyko porażenia prądem elektrycznym.
5. Instruktaż pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót, szczególnie niebezpiecznych - szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy dla pracowników, - zapoznanie z ryzykiem zawodowym i pracą na danym stanowisku.
6. Środki techniczne i organizacyjne zapobiegające niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych. - bezpośredni nadzór nad bezpieczeństwem i higieną pracy na stanowiskach pracy przez osoby uprawnione w tym kierownika budowy. Ogrodzenie i zabezpieczenie placu budowy przed dostępem osób nieupoważnionych. Pracownikom zatrudnionym na budowie należy zabezpieczyć odpowiednie warunki sanitarne i higieniczne - pracownicy zatrudnieni na budowie, powinni być wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze, - sprzęt i urządzenia stosowane na budowie powinny być sprawne i posiadać wymagane przepisami atesty i certyfikaty. - urządzenia elektryczne powinny mieć sprawne wyłączniki zabezpieczone przeciwporażeniowo, stałe urządzenia elektryczne muszą być uziemione. - skrzynki elektryczne winny być zamknięte i zabezpieczone przed przypadkowym dostępem. - pracownicy powinni posiadać aktualne badania lekarskie, wymagane kwalifikacje i uprawnienia do obsługi urządzeń i maszyn budowlanych. - udostępnienie możliwości korzystania z aktualnych zdobyczy techniki. W przypadku wystąpienia zagrożenia / telefon, komórka, samochód, itp.

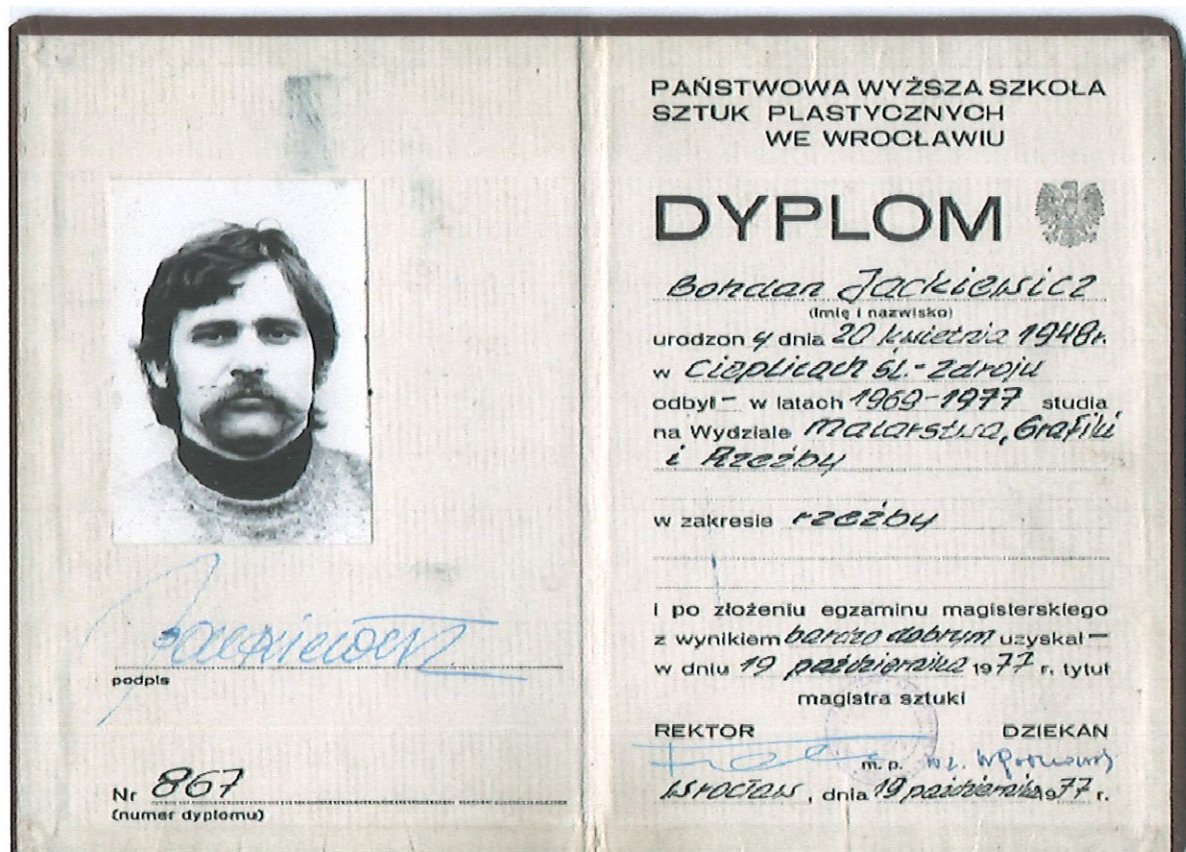
Ad.11.BIOGRAFIA .

- Kościoły Diecezji Legnickiej NASZE DZIEDZICTWO TOM II.
- Wojciech Kapańczyński , Jan Kotlarski- Zabytki Jeleniej Góry i Powiatu.

Ad.10. ZAŁĄCZNIKI.

- Załącznik graficzny do decyzji .
- Dyplom.
- Uprawnienia.
- Wykładnia prawna, Departament Ochrony Zabytków.
- Zaświadczenie SKZ.

- Dyplom.

PAŃSTWOWA SŁUŻBA
OCHRONY ZABYTKÓW
Cedriol Walewodzi
we Wrocławiu
60-150 Wrocław, ul. Długa 4/5
tel. 44-48-92

Wrocław, dnia 16 września 1993 r.

PSOZ-Wr-WKZ/U-07/860/93

Z A S W I A D C Z E N I E nr 16 / 93

Działając na podstawie art. 21 ustawy z dnia 16 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz.U. nr 10 poz. 48 z późniejszymi zmianami) oraz rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 21 sierpnia 1964 r. w sprawie zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach i archeologicznych prac wykopaliskowych (Dz.U. nr 34 poz. 197 § 1d) Państwowa Służba Ochrony Zabytków we Wrocławiu, stwierdza że:

BOHDAN JACZEWICZ

magister sztuki

ur. 20 kwietnia 1948 r. w Cieplicach Sl.-Łąroju

posiada kwalifikacje do:

- programowania, wykonawstwa i nadzoru przy zabytkach ruchomych w zakresie rzeźby kamiennej detalu architektonicznego oraz drewna, sztukaterii i metalu;
- programowania i wykonawstwa prac konserwatorskich dla obiektów architektury i budownictwa.

Świadectwo niniejsze wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Wykonano 2 egz.

1 egz. - adresat
1 egz. - a/a

Wojewódzki Konserwator Zabytków
we Wrocławiu
[Podpis]
mgr Wiesława Kopczyńska

MINISTERSTWO
KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
DEPARTAMENT OCHRONY ZABYTKÓW
dr hab. Katarzyna Zalasńska
Dyrektor

Warszawa, 15 stycznia 2020 r.

.ZM

Pan
Bohdan Jackiewicz

Borowice 31
58-564 Karpacz

Szanowny Panie,

odpowiadając na wystąpienie z 8 sierpnia 2019 r. w sprawie interpretacji prawnej dotyczącej ważności zaświadczeń wydawanych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków na podstawie rozporządzeń w sprawie prowadzenia prac przy zabytku wpisanym do rejestru (prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, badania architektoniczne, badania archeologiczne, etc.), uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

W obowiązującym stanie prawnym kwalifikacje do wykonywania prac przy zabytku wpisanym do rejestru określają: art. 37a (prace konserwatorskie, prace restauratorskie, badania konserwatorskie), art. 37b (prace konserwatorskie oraz prace restauratorskie w parkach), art. 37c (roboty budowlane), art. 37d (badania architektoniczne), art. 37e (badania archeologiczne) ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (DZ. U. z 2018 nr 2076, t.j.)

Wojewódzcy konserwatorzy zabytków nie mają obecnie kompetencji do wydawania zaświadczeń stwierdzających kwalifikacje do wykonywania prac przy zabytkach osobom niespełniającym wymagań określonych w przywołanych wyżej przepisach prawa. Jednakże w świetle obowiązujących przepisów zaświadczenia wydane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków na podstawie rozporządzeń Ministra Kultury i Sztuki: z dnia 24 sierpnia 1964 r. w sprawie zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach i archeologicznych prac wykopaliskowych – § 19 (Dz. U. Nr. 31, poz. 197) oraz z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Administratora oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkiidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa, tel.: 22 21 21 102, fax: 22 21 21 148, e-mail: doz@mkiidn.gov.pl

działalności (Dz.U. Nr 16, poz. 55), zachowują uprawnienia wskazane w tym zaświadczeniu w dotychczasowym zakresie w odniesieniu do prac konserwatorskich i robót budowlanych.

Przesądza o tym art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów (Dz.U. z 2015 r. poz. 1505) w brzmieniu: *Osoby, które przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy uzyskały uprawnienia w zakresie kierowania pracami konserwatorskimi lub ich samodzielnego wykonywania albo kierowania robotami budowlanymi lub wykonywania nadzoru inwestorskiego na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują te uprawnienia.*

Oznacza to, że osoby, które w przeszłości uzyskały uprawnienia w drodze zaświadczenia wojewódzkiego konserwatora zabytków o kwalifikacjach do wykonywania różnego rodzaju prac konserwatorskich przy zabytkach, mogą wykonywać te prace wyłącznie w zakresie określonym w zaświadczeniu.

Na marginesie należy dodać, że rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych, o którym wspomina Pan w swoim piśmie, nie zawiera przepisów uprawniających wojewódzkich konserwatorów zabytków do wydawania zaświadczeń o kwalifikacjach do wykonywania prac przy zabytkach.

Jednocześnie należy mieć na uwadze, że rozporządzenia dotyczące nadawania uprawnień do wykonywania prac przy zabytkach, w obecnym stanie prawnym nie obowiązują.

Z poważaniem
Katarzyna Zalasieńska